

М. РУБИНЦАЙН

ТАЙНАТА ДИПЛОМАЦИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ МОНОПОЛИ

Превел: Г. Н. БРАНЕКОВ

КНИГОИЗДАТЕЛСТВО НА
СЪЮЗА НА БЪЛГАРО-СЪВЕТСКИТЕ ДРУЖЕСТВА

7204/1950

1903

12324

КНИГОИЗДАТЕЛСТВО НА
СЪЮЗА НА БЪЛГАРО-СЪВЕТСКИТЕ ДРУЖЕСТВА

М. Рубинщайн

ТАЙНАТА ДИПЛОМАЦИЯ НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ МОНОПОЛИ

Превод на Г. Н. Бранеков

Редактор: Евг. Каменов

Коректор: Д. Манов

Тираж 5000.

Печат „АРГОЕТИ“

София, ул. „Мизия“ № 6.

1947

В своята реч на предизборното събрание на избирателите от Сталиновия избирателен окръг на гр. Москва на 9 февруарий, 1946 година, Сталин посочи указа, че втората световна война „възникна като неизбежен резултат от развитието на световните икономически и политически сили в основата на съвременния и политически капитализъм“.

От това е ясно, какво грамадно значение има основното щателно изучаване на икономическите и политически сили на съвременния монополистичен капитализъм, които изострят неравномерността на развитието на капиталистическите страни и водят към кризи и военни катастрофи.

Една от най-важните икономически сили на съвременния капитализъм са международните картели и други монополистически съюзи на капиталистите от разните страни.

В своята работа „Империализмът, като висша стадия на капитализма“, Ленин отдели голямо внимание на въпроса за образуването на международните картели и други монополистични съюзи на капиталистите от разните страни. Ленин писа: „Монополистическите съюзи на капиталистите, картелите, синдикатите, тръстовете делят помежду си преди всичко вътрешния пазар, като обхващат производството на дадена страна в свое повече

или по-малко пълно *обладание*. Но вътрешният пазар при капитализма е неизбежно свързан с външния, капитализмът отдавна е създал световен пазар. И според това, както растел износът на капитала и се разширявали всячески задграничните и колониални връзки и „сферите на влияние“ на най-крупните монополистически съюзи, работата „естествено“ е идвала до световно съглашение между тях, до образуване на международни картели¹⁾. При това Ленин подчертаваше, че образуването на международните картели се явява нова степен на световна концентрация на капитала, несравнено по-висока, отколкото предишните и ги назова „свръх монополи“. Ленин считаше образуването на международни монополистични съюзи на капиталистите, поделени икономически света, като един от петте основни признаци на империализма. „Империализмът е капитализъм на онзи стадии на развитие, когато се установява господството на монополите и на финансовия капитал, износът на капитали придобива решаващо значение, започва се подялбата на света от международните тръстове и се завършва поделянето на територия на земята между най-крупните капиталистически страни“²⁾.

Ленин даде подробен анализ на подялбата на света между капиталистическите съюзи и в частност между американските и германски електрически тръстове (Дженерал Електрик и АЕГ), между нафтовите тръстове,

1) Ленин. Съч. изд. 3-то, т. XIX стр. 124.

2) пак там стр. 143.

между групи заводи, произвеждащи релси и т. н. Той отбелязва така също международния барутен тръст, международния цинков синдикат и много други.

За договора на „Дженерал Електрик“ и германското „Общо електрическо дружество“ (АЕГ) Ленин писа: „От само себе си се разбира, колко е затруднена конкуренцията против този, фактически единен, световен тръст, който разполага с капитал от няколко милиарда и има свои „отделения“, представителства, агентури, връзки и т. н. в всички краища на света. Но подялбата на света между два силни тръста, естествено не изключва *пре-разделянето*, ако се измени отношението на силите, вследствие на неравномерността в развитието, войни, крахове и т. н.“¹⁾

Ленин напълно разобличи твърденията на някои буржуазни писатели и присъединилият се към тях Кауцки, че „международните картели, бидейки едно от най-релефните изражения на интернационализацията на капитала, дават възможност да се надяваме на мир между народите при капитализма.“²⁾ Като показва теоретическата глупост на тези твърдения, Ленин изтъкна, че образуване на свръхмонополи и международни тръстове не само не отслабва неравномерността и противоречията в световното стопанство, както бръшолевеха апологетите на „ултра-империализма,

1) Ленин, Съчинения, Изд. 3-то, т. XIX стр. 126 — 127.

2) Пак там, стр. 130.

но на практика още повече ги усилва. Международните тръстове и съюзи на капиталистите не отслабват, а засилват различията в скоростта на растежа на различните части на световното стопанство и с това изострят противоречията, временното разрешение на които при капитализма може да се постигне само с сила. Във връзка с това Ленин показва ролята на международните картели в борбата за разделяне и преразделяне на света. Те делят света според капитала, „според силата“, като прилагат при това всички средства на икономическия, политическия и военен натиск.

В периода между първата и втората световна войни международните картели, тръстове и съюзите на капиталистическите монополи от различните страни получиха по-нататъшно развитие.

Зловещата роля на международните картели се проявява и сега след разгрома на хитлеристка Германия и империалистическа Япония, когато народите на свободолюбивите страни се стремят към траен и устойчив мир, към най-бързото установяване на стопанството, отстраняване на разрушенията причинени от войната, към развитие на международното икономическо сътрудничество.

Сериозно препятствие по пътя на развитие такова сътрудничество се явява дейността на международните капиталистически монополи, частно на международните картели. Тези картели си поставят за задача не да тласкат напред, а обратно, да спъват техническия прогрес, не да затвърдяват мира,

достигнат с цената на огромни жертви на народите, а обратно да запазят военно-промишления потенциал на агресивните страни и да сеят във всички краища на земята семената на враждата и новите конфликти.

Деятелността на международните монополи обикновено протича в дълбока тайна. Тя е скрита от контрола на общественост и даже от държавните учреждения.

Само откъслечни сведения за тъмната игра на тези количествено нищожни, но икономически могъщи групи проникват от време на време в печата и стават предмет на обсъждания в парламентите, следствените комисии или съдебните органи.

Още по-важно се явява внимателното изследване на тези откъслечни материали и тяхния анализ въз основа на лениновата теория на империализма, за да бъде улеснена борбата против опасните за човечеството машинации на тези безконтролни групи на монополистичния капитал.

През време на войната в Съединените щати излезе няколко книги за международните картели и връзките на американските тръстове с германските монополи*) Почти всички тези книги са основани на фактически материали, събрани от противотръстния отдел на Департамента на правосъдието в Съединените щати.

През време на войната, когато дейност-

*) В това число следва да бъдат отбелязани книгата на Корвин Едвард: „Международните картели

та на международните картели и най-тесните връзки на американските монополи с германските съвсем явно пречеха на военната подготовка на Съединените щати, и в много случаи, непосредствено съдействаха на противника, правителствените органи на Съединените щати бяха принудени да се опитат, ако не да пресекат, то поне да отслабят най-противните страни на монополистическите „частни правителства“ и във всеки случай да съберат сведения за тяхната дейност.

Във връзка с това противотръстният отдел на департамента на правосъдието получи, макар и далечно непълнен достъп към тайните преписки на американските промишлени монополи с тяхните компаньони зад граница.

Като подготвяше, с цел да се успокои общественото мнение, обвинителни материали за процесите против съответните американски тръстове, той получи възможност да публикува част от тези материяли, макар че тези процеси, като правило се оказаха съвършено безрезултатни. Най-пълно и систематично изложение на материалите по този въпрос дава официално издадената от комисията на военните работи на сената на Съединените щати монография на Корвин Едвардс. „Икономически и политически поглед

в икономиката и политиката“, книгата на помощник главния прокурор на С. А. Щ. Уендел Вирдж „Картелите — повик на свободния свят“, а така също книгите на Гюнтер Райман „Патенти за Хитлер“ Воркин и Уолш „Германският план за господство“, Ервин Хекснер „Международните картели“.

върху международните картели“ с предговор от председателя на подкомисията на военната мобилизация, сенатора Харлей Килгор.*)

Книгата на Едвардс е наситена с най-богат фактически материал, и без да се гледа на това, че авторът няма нищо общо с марксизма и критикува капиталистическите монополи от реакционно утопическа гледна точка на възвръщане към домонополистическия капитализъм на свободната конкуренция, дава забележителна съвременна илюстрация на правилността и жизнеността на великата ленинова теория на империализма. Ще приведем някои от тези материяли.

ВЪТРЕШНАТА ПОЛИТИКА НА МОНОПОЛИТЕ.

Международните картели и съглашения на капиталистическите монополи в разните страни имат твърде разнообразни форми. От тяхното число трябва особено да се отделят получените грамадно развитие през последно време съглашения за използване (или по-точно за неизползуване) на патенти. Тези съглашения представляват за монополите господство над достиженията на научно изследвателските работи, а в много случаи и господство над самия ход и направление на на-

(Corwin Edwards. Economic and political aspects of international cartels, Printed by committee of military affairs.

Washington 1944.

учните изследвания. Както се заявяваше в доклада на „Временния национален икономически комитет на Сената на Съединените щати“ — „наистина, никоя друга от основните функции на общата стопанска дейност не се намира под толкова пълното господство на няколко гигантски концерни, както науката“.

Патентните съглашения между световните тръстове на химическата, нафтовата и електротехническата индустрия оплитаха цял свят с сложна мрежа от договори, които ограничаваха ръста на производството и спъваха техническия прогрес.

Друг вид са международните тръстове и съвместни предприятия в разни страни, често състоящи се от групи акционерни дружества, свързани едно с друго с изкусно разпределение на собствеността върху акциите.

Като характерни примери могат да послужат Международната телефонна и телеграфна компания, фирмата Филипо Софино и ред други финансови компании с предприятия и интереси почти във всички капиталистически страни, в това число и участващите на различни страни на фронта през втората световна война.

Сложната система на съучастия, финансови интереси, родствени връзки и т. н. често довеждаха до обща политика монополите на разните страни, несвързани номинално един с други.

Разните видове международни картели често се допълват един с друг и се прикри-

ват с различни странични видове дейност и въвеждащи в заблуждение названия, като „институт“, „асоциации“ и т. н.

С най-разнообразни методи международните картели постигат контрол над цените по пътя на ограничаване производството и разпределяне на пазарите. Образуването на картела често се предшества от умишлена война на цените, принуждаваща непокорните индустриалци да се съгласят на ултимативните искания на картелната групировка. Добрал се до контрола над пазаря, картелът бързо покачва цените, при възможност „до фантастично висок уровень“.

Германският концерн „И. Г. Фарбениндустри“ писал на една американска фирма: „Войната на цените е изгодна само за потребителя, а поддържането на определено равнище на цените би било изгодно за всички конкуриращи фирми.“ А един член от управлението на американската асоциация за износ на стомана заявил в своите показания пред „Временния национален икономически комитет“ : „Разбира се, че при картелите цените бяха добри, в противен случай, нямаше защо да съществуват картели“.

Съразмерно с усиляване моща на картелите, растат и тяхните „апетити“ в това отношение. Като характерен пример може да послужи съглашението на „Дженерал Електрик“ с Круп, за съвместно използване на патенти, което в Съединените щати доведе до повишаване на цените на волфрамовия карбид, който има първостепенно значение в свър-

менното обработване на металите и следователно във всички отрасли на военната индустрия, от 50 долара за фунт през 1942 година, при производствени разноски от 8 долара за фунт.

Това доведе до най-сериозно изоставане на военната подготовка в Съединените щати. Германия в началото на войната е употребявала 22 пъти повече волфрамов карбид на единица произведена стомана отколкото Съединените щати, които нямаха нито стругове, приспособени за използване на съответните свръхтвърди сплави, нито подготвен персонал. Обаче едва през април 1942 година, т. е. в самия разгар на войната едно съдебно решение принуди да се понижат цените до 27 — 45 долара за фунт.

Съгласенията на химическите монополи в Съединените щати и Германия доведоха до също толкова фантастични цени на някои пластически маси. Например — метилметакрилови маси за зъбни протези се продаваха по 45 долара фунта тогава, когато същите тези маси за използване в авиационната индустрия струваха само 85 цента фунта. Обаче, когато зъботехниците се опитали да купуват евтините индустриални маси, възмутените от такава „контрабанда“ монополи решили да прибавят към индустриалните маси някои отровни примеси, за да се забрани от санитарната инспекция тяхната употреба за зъбни протези.

На международните монополи се удаде да установи такива фантастични цени за ред

лекарства и фармацевтични препарати, бои разни видове електрически лампи и пр. По изчисления на департамента на правосъдието на С. А. Щ. чистата печалба на тръста „Дженерал Електрик“ от продажба на електрически лампи за периода от 1935 до 1939 година се е движила между 64 и 88% от сумата на всички производствени разноски за крушките и от 33 до 47% от стойността на капиталовложенията на фирмата в производството на крушки.

Характерна област в дейността на картелите се явява умишленото влошаване качеството на производството или изтеглят от продажба продуктите с по-добро качество, за да не изместват вече продуктите, завладяли пазаря.

Характерен пример за такава дейност на монополите е умишленото съкращаване срока на действие на крушките за джебни електрически фенерчета. В резултат на продължителни „търсения“, фирмата „Дженерал Електрик“ дава директиви да се премине от стария начин, по който една крушка трябва да издържа на повече от три батерии, към нов, за да може животът на крушката и на една батерия при обикновени условия да са приблизително еднакви“. Едновременно бяха взети мерки да се убедят, а ако е необходимо, да се принудят да се присъединят към новия начин и други фирми за електрически крушки и фабриканти на батерии.

Точно така в производството на обикновени електрически крушки тръстът „Джене-

рал Електрик“ в съгласие с други фирми преднамерено съкращаваше проектния живот на крушките и за да се прикрие това съкращение, той настоя да се отмени сравнителното изпитание на отделните партии при приемането на производството. За да не се допусне продажба на нови типове лампи, понижаващи разхода на електроенергията, „Дженерал Електрик“ съвместно с тръста на електростанциите „Дженерал Електрик“ е свалил от „извънредно ефектните“ витрини на Ню-Йоркското международно изложение през 1940 година флуоресцентните лампи и предложи на своя технически персонал в статии по списанията да умаловажат възможностите за приложение на флуоресцентните лампи с дневна светлина.

С примери от ред международни картелни съглашения за отделни фармацевтични препарати, химически продукти, взривни вещества, радиоматерияли, киноапаратура, дизел мотори и много други, може да се покаже, как дележът на световните пазари между участниците в картелите пречи на развитието на международната търговия, води към засилване на търканията и противоречията в международната икономика и политика.

Международните картели постигат запазването на високите цени по пътя на систематическото ограничение на производството. Така, картелът, който се прикриваше под наименованието „Международна калаена комисия“, организиран при участието на „правителствата“ на Британска Малая, Боливия, Индо-

незия и Нигерия, постигна това, че производството на калай в капиталистическия свят от 1932 година до края на 1939 г. бе съкратено почти два пъти. През време на войната, без да се гледа на окупирането от японците на малайските и индонезийските находища на калай, Международната калаена комисия продължаваше да съществува.

Същото ограничение на производството и износа произвеждаше до войната международният стоманен картел, който събираше глоби от националните групи, които превишаваха определените им размери, и за сметка на създадения по такъв начин фонд изплащаше компенсации на групите, които не бяха изпълнили определените им размери.

В много случаи международните картелни съглашения установяват фиксирани граници на производствената дейност на отделните концерни или напълно ги изключват от производството на тези или онези видове стоки, запрещават пускането на нови продукти и т. н.

Особено значителна е ролята на картелите по ограничаване на производството. Преследвайки тази цел, картелите взимат мерки, за да не бъде допуснато строителството на по-напреднали в техническо отношение заводи за замена на остарелите, задържат развитието на производството на нови продукти, стараят се да изведат от строя предприятия, които могат да се откажат да сътрудничат в провежданата картелна политика.

Така, съглашението на европейския азо-

12324

ОСНОВЕН ФОНД

тен картел, в който господствуваше „И. Г. Фарбенидустри“ с американски химически тръстове, възпрепятствуваше строежа на нови заводи за синтетичен амонак в Съединените щати и в страните на Латинска Америка чак до средата на 1940 година, недопускайки даването на разрешения за патенти.

Патентното съглашение „Интернешънал Джeneral Електрик“ и АЕГ не допускаше производството на нови типове електрически прибори и осъществяването на „нежелателни“ изобретения. Съглашението на американската алуминиева компания и „И. Г. Фарбенидустри“ предвиждаше, щото производството на магнезии в Съединените щати да не превишава в никакъв случай 4 хиляди тона в годината. Това доведе до положението, че производството и употребата на магнезии в Америка значително изостана след германското и в началото на войната се появи сериозен недостиг за опит и съоръжения.

Вследствие стремежа да се ограничи производството и да се избегне развитието на неконтролируемите от картелите нови способности на производство става и това, че „картелите неизбежно се отнасят подозрително към новите технически усъвършенствувания. Те с желание търсят откриване на нови приложения за своите стари продукти, но често пречат на развитието на нови процеси на производство или на нови продукти. Доколкото в тяхните ръце патентите са оръжие за борба против автсаидерите, „то като резултат се явява странната смес от поощрение на изо-

бретенията, съвместно използване на новите процеси на производство и усилие да се попречи на приложението на тези процеси там, където това би могло да понижи цените или да намали печалбата“.

Крупните международни тръстове, стремежи се да подобрят своето патентно положение, разходват значителни суми за изследвателски работи. Обаче, резултатите на тези научно изследвателски работи „служат за целите на ограждане от техническия прогрес. Процесът на производството се патентира само за това, за да попречи на други да използват това изобретение“.

С цинична откровеност е изложил тази политика основателят на Британския химически тръст, сър Алфред Монд: „Картелът или обединението, съществуващо само ограничено число години, в действителност не е нищо друго, освен примирие в промишлената война, и хората не се подготвят, за да предадат оръжието и методите за водене на война на тези, които след няколко години, може би ще се сражават наново с тях. За това вие не получавате завършена и пълна обмяна на информация, патенти, изобретения и нови процеси на производство“. Господстващата фирма се старае да запази и усилва своето положение, спъвайки работата по развитието на техниката на другите фирми. Така, фабрикантите на електрическите крушки в Съединените щати заявяват: „Фирма, която има разрешително за производство на лампи, няма стимул да

работи над нови изобретения, ако „Дженерал Електрик и Ко“ може свободно да вземе всичко, което тя разработва. Фирми, които не участвуват в картелите, обикновено се лишават от всякакъв достъп към техническата информация и не могат да получат разрешително върху изобретенията на какъв да е участник в картела, понеже всяки друг член от картела може да наложи своето вето. Електротехническият тръст „Вестингхауз“ — задължаваше европейските фирми, влизащи с него в различни съглашения, „да не търсят консултация и да не се опитват да получат производствена или друга техническа информация от други електроиндустриалци, освен със съгласието на Вестингхауз“. Даже сред членовете на картелите, промишленото приложение на техническия прогрес често се задържа и когато някое съществено изобретение може, видимо, да ускори моралното изхабяване на съществуващите средства или процеси на производство, то трябва да се очаква, че картелът ще задържа въвеждането на новия процес на производство, „докато смогне да издържи риска от това“. Като характерен пример може да служи преписката на нафтовите тръстове на Съединените щати за задържане приложението на методите за хидрогенизация на въглищата.

По някога научно-изследователските работи на подчинените на монополите институти и лаборатории за запазване властта на картелите тръгват по пътя на своеобразно „научно вредителство“.

Преди войната най-крупните химически лаборатории на Дюпон*) бяха заети с изучаване на методи за това, как да се направят боите тип „Монастрал“ непригодни за използване в текстилната индустрия, което при условията на пазаря в това време (през 1940 год.) е било неизгодно за картелната политика на цените. За това са били изучавани вещества, които биха давали цветни петна при избялване на тъканите, примеси, от които боята би избеляла при първото пране, или които при носене на тъканта биха предизвикали раздразване на кожата, зърнести примеси, които повреждат валиците на машините за шампосване на платовете и други подобни. Всички тези „обнадеждаващи идеи“ са били обсъждани подробно на „научни“ конференции и са занимавали квалифицирани кадри от изследвателски работници.

Приведените факти могат да послужат като ярка илюстрация на схващането на Ленин, затова, че при условията на монополистическия капитализъм техническият прогрес и науката са в полза на спекулантите.

Заплахата с патентни тъжби, лишения от разрешителни и други методи на натиск принуждават независимите фирми, ако не да ликвидират своята дейтелност, то да я ограничават у стари продукти и остаряли методи на производство. Към същото води, наред с задържането на техническия прогрес и това,

1) Дюпон — един от най-големите химически тръстове в САЩ. Б. пр.

че картелите предотвратяват закриване на предприятия с по-високи производствени разходи и изкуствено поддържат най-слабо производителните предприятия, като им предоставят определени контингенти производство и пазари. Въпреки апологетическото бърборене за икономия в производствените разходи, към което довеждат картелите, те изобщо не се стремят към тази цел и даже в онези случаи, когато производителността на труда се повишава, това спомага само за изгодата на монополистите, а не обществената полза.

Например, без да се гледа на техническия прогрес и значителната икономия в производството на алуминия за последния четвърт век, американската алуминиева компания, под защита на вътрешния монопол и на международните картелни съглашения, които изключваха вноса, достигна до там, че цената на алуминия в Съединените щати през 1939 година беше по-висока отколкото през 1911 година. Само през време на войната алуминиевата компания беше принудена да понижи цените с 25%, и въпреки това, получаваше огромни свръхпечалби.

Както посочи И. В. Сталин, „днешният капитализъм в отличие от стария капитализъм, е капитализъм монополистически, а това предопределя неизбежността на борбата на капиталистическите обединения за запазване на високи монополни цени на стоките, независимо от свръхпроизводството.“*)

*) Сталин „Въпросите на ленинизма“, X издание, стр. 351 — 352.

2. ВЪНШНА ПОЛИТИКА НА МЕЖДУНАРОДНИТЕ МОНОПОЛИ.

Както посочи Ленин, като политическа надстройка над монополистическия капитализъм „се явява връщането от демокрация към политическа реакция“... И във външната политика, еднакво както и вътрешната, империализмът се стреми към нарушение на демокрацията, към реакция.“*)

Мощните монополи в Съединените щати и други страни, които в Америка наричат „частни правителства“, сключват тайни международни договори, които често не само не съвпадат с договорите и официалната политика на правителствата, но направо им противоречат.

В областта на търговската политика, „ограниченията, установени от картелите, могат да дойдат в съткновение с ограниченията, въведени от държавата, и за да стане оръдие на ограничителната държавна политика в една страна, картелът трябва да бъде също и средство за нападение върху националните интереси на други страни“. Наблюдават се редица случаи, когато картелите се използват за политически цели, и, на свой ред, оказват най-силно въздействие на политиката на капиталистическите държави.

В областта на митническата политика, съглашенията на Дюпон с Имперския химически тръст на Великобритания по ред хими-

*) Ленин Съч, изд. 3-то т. XIX стр. 207.

чески продукти, фактически определиха тази политика, даже без знанието на съответните правителства. Същото се наблюдава и при ред въпроси от търговските отношения между Съединените щати и Канада. Тогава, когато митническите тарифи трябваше да прилагат уж с цел за поощряване развитието или запазването на индустрията в самата страна, „картелните регулирания, приложени към пазара на коя да е страна, имат по-скоро предвид да ограничат в нея производството или да го разстройат“.

Картелите нерядко „разстройват“ политиката на правителствата насочена към разширяване на международната търговия.

Международните картели обикновено значително задържат развитието на индустрията в ония части на света, които се разглеждат от тяхните членове, като колониални пазари. Могат да се приведат многочислени факти на противодействие от страна на картелите за създаване на местни предприятия в страните на Латинска Америка, с прибягване за това, както до прек натиск, така и до най-остроумни методи за косвено въздействие.

Ленин писа още през 1916 година: „Американските тръстове са висш израз на икономиката на империализма или на монополистическия капитализъм. За отстраняване на конкурента, тръстовете не се ограничават с икономически средства, а постоянно прибягват към политически и даже наказателни“*)

*) Ленин, т. XIX стр. 208.

Международните картели прилагат най-разнообразни „наказателни средства“ за заобикаляне на държавните закони, за избягване заплащането на мита и държавния контрол върху цените, за преко съдействие на противника през време на войната, напр. изплащането отбивите на германски фирми, подпомагането им с цел да избягнат секвестирането на собствеността и патентите.

Но картелите са заети и с по-крупна външно-политическа игра. Почти едновременно с прословутите преговори в Мюнхен през 1939 година, в Дюселдорф са се състояли преговори между ръководящите организации на английския и германски монополистически капитал — „федерацията на британската индустрия“ и „германската имперска индустриална група“.

Този „делови Мюнхен“ послужи като основа на Мюнхенското съглашение и на прословутата „Мюнхенска политика“, на английското правителство.

В съвместната декларация на тези организации се говори, между другото, за необходимостта да спечелят помощта на своите правителства против всяка друга страна, която отказва да вземе участие в съглашението на монополите. Както писа тогава Лондонският „Економист“, „този пункт означава, че при дадените обстоятелства федерацията на британската индустрия смята да издействува от английското правителство субсидии в помощ на германската търговия против американската. Няма ли в атмосферата на Дюселдорф нещо,

което заставя разумните хора да губят разсъдъка си". Това „нещо“ водещо към загуба на разсъдъка, се заключава в ненавистта срещу СССР, подбуждаща английските монополисти да засилват своите германски конкуренти с надежда да обърнат тяхната експанзия на изток. Но същото се отнася и за американските монополи.

В североамериканската общественост предизвикаха особена тревога появилите се с неизменна яснота в последно време факти за това, че най-видна, а в много случаи ръководяща роля в ред международни картели са играли индустриалците на Хитлерова Германия, и че тайните договори на тези картели предвиждат възстановяването на дейността им след войната.

Между това, както показва опитът, тези договори за участващите в тях индустриални и финансови магнати, са много по-задължаващи и обикновено се изпълняват с несравнено по-голяма точност, отколкото международните задължения на съответните правителства.

Версайлският мир с нищо не отслаби господството на германските монополи вътре в Германия и тяхната активност на външните пазари. Някои концерни на военната индустрия, като например Круп, бяха временно принудени да прибегнат към мимикрия, с други думи да дават вид, че са прековали мечовете на плугове, че са се включили към мирно производство и от империалистически вълци са се превърнали на невинни агнета.

Този фарс на смяна на облеклото продължи много малко. За това през време на първата световна война нарастна извънредно много и засили своето влияние новият клон на концентрирания капитал — химическата индустрия на Германия, по същество не засегната от условията на Версайлския договор и която скоро след войната се сформира в гигантския концерн И. Г. Фарбениндустри.

Разглеждайки последствията на Версай, американските икономисти Боркин и Уолш, в своята книга „Германския план за господство“ пишат: „Германия загуби световната война, но И. Г. Фарбениндустри спечели мира. По-мошен през 1919 година отколкото пет години преди това, И. Г. неговите събратя по германските картели си възвърнаха контролата над спорните области, въпреки всички договори и закони, които се опитваха да им попречат в това. Версайлският договор лиши Германия от нейните чуждоземни владения, но картелите придобиха повече колонии, отколкото империята имаше в периода на своето най-голямо разширение“.*)

Американските официални документи говорят, че „И. Г. Фарбениндустри“ беше „основата на цялата германска система на задграничния шпионаж и пропаганда“.

Но най-силното оръжие за експансия на И. Г. Фарбениндустри бяха патентите. Използувайки ловко патентното законодателство

*) Borkin and Walsh, Germany's master plan New-York. 1943.

на С. А. Щ., немските концерни си обезпечиха такова количество формулирани в общи фрази патенти, че получиха възможност да препятствуват по всякакъв начин на изобретенията и техническото развитие на цели отрасли от производството. В това си желание им съдействаха много американските тръстове, които влизаха с немците в монополистически патентни съглашения, запазващи високи печалби при ограничено производство. В същото време тези съглашения даваха на Германия да се въоръжава на нова техническа основа. В сената на С. А. Щ. още през 1921 година се заявяваше, че „разоръжението е фарс, до като Германия запазва монополите по органична химия“.

През 1925 година Дюпон сключи проловутото „Джентлеменско съглашение“ с „И. Г. Фарбениндустри“, разделящо световните пазари на основните химически продукти и способстващо не малко за усиляването на международната експансия на германските монополи. След това химическият тръст „Доу“ и „Алуминиевата американска компания“ встъпиха с „И. Г. Фарбениндустри“ в картелно съглашение, което даде на „Доу“ монопол за производството на магнезий в САЩ, но едновременно с това, отстраняваше тази фирма от световните пазари и резко ограничаваше производството на този важен за отбраната лек метал. Според съглашението, това производство в Съединените щати не трябваше да превишава 4 хиляди тона годишно.

В резултат на това, в началото на вто-

рата световна война производството на магнезий в Германия превъзхождаше много пъти това на САЩ. През 1929 година беше сключено общо съглашение на „И. Г. Фарбениндустри“ с „Стандард Ойл“ (Ню-Джерси), което сведе този мощен световен нафтов тръст до ролята на по-млад партньор на германския химически монопол. Това съглашение на нафтовия и химически капиталистически „интернационали“ имаше, стигащи далеч последствия, в редица отрасли на икономиката, техниката и политиката. По това съглашение И. Г. Фарбениндустри дава съгласието си да се отстрани от вмешателството в производството на нафт и продуктите на неговата преработка, в всички страни, освен Германия, и „Стандард Ойл“ се задължаваше да не встъпва в конкуренция с „И. Г. Фарбениндустри“ във всички отрасли на химическата промишленост и във всички страни, включително, САЩ.

Щом „Стандардойл“ встъпи, където и да било в света, в каквото и да е ново химическо или основно на химията предприятие, той се задължаваше да предостави в това ново предприятие контролните интереси (т. е. решаващия пакет акции) на концерна И. Г. Фарбениндустри. По такъв начин, съгласно показанията на сенатската комисия до патентите (2-а сесия, 77 конгрес), в срока на действието на договора от 1929 година почти до 1947 г., най-мощната промишлена корпорация на САЩ предаде своята свобода на действие в химическата и сродните ѝ клонове индустрии в ръцете на най-крупния индустриален тръст на

Германия — една от основните опори на хитлеровата клика и нейната империалистическа политика.

По разполагаемите данни, само концернът „И. Г. Фарбениндустри“ в периода между първата и втората световна война е сключил 162 съглашения, в болшинството си за патенти с различни американски фирми.

Доколкото нафтът ставаше все повече химическа суровина за ред най-важни военни производства и самата преработка на нафта получи характер на химическо производство. Това съглашение означаваше грамадно засилване на властта и възможностите на „И. Г. Фарбениндустри“. Наистина, формално се считаше, че общото съглашение на „Стандард Ойл“ (Ню Джерси) един от акционерите, очевидно повярвал в вътрешнотръстовската „демократия“, внесе предложение „Стандард Ойл“ да не встъпва в картелни съглашения с „И. Г. Фарбениндустри“ след войната, председателят отказа да гласува това предложение и въобще да се обсъжда бъдещата политика на „Стандард Ойл“ дори в този избран кръг. Както пише изследвателят на картелните съглашения на американските монополи с германските, Мак Джилл, „помощни отколкото политическите правителства, крупните картели сключват своите съглашения тайно и не само не се нуждаят от обръщение към народите, от които те взимат своите налози, но даже не съобщават за своите решения“.

* * *

В периода, предшествуващ втората световна война и през време на самата война, международните картели и патентните съглашения на американските и английските тръстове и фирми с германските тръстове и концерни играеха голяма роля в отслабване на военната подготвеност на съюзниците.

Разбирайки, че военният потенциал на Германия значително отстъпва на производствените възможности на американската индустрия, хитлеровците още до войната се стремяха да отслабят максимално военния потенциал на С. А. Щ., като използваха за това международните картели.

През 1943 година, „Бюро цифри и факти“ при президента на А. С. Щ. съобщи: „Врагът работи в течение на много години, за да отслаби нашия военен потенциал. С помощта на контрол на патенти и картелни съглашения нему се удаде да ограничи американското производство и експорта на много жизнено важни материали. Той поддържаше цените на тези материяли повишени, а производството понижено. Той водеше скрита война и отлично се справяше с своите задачи, въвличайки важни американски компании в съглашения, истинските цели на които те сами не предусещаха“.

Извънредно характерни факти от този род се привеждат в излезлата през 1944 година в Вашингтон книга на Уендел Бирдж. „Картелите — повик на свободния свят“.

Бирдж е помощник на главния прокурор на САЩ и ръководител на антитръстовия отдел при министерството на правосъдието. Неговата книга е основана на многочислени официални документи, данни на сенатските комисии, председателствувани от Килгер, Бон и днешния президент Труман, материали на следствените органи и съдебните процеси. Авторът със съвестна точност привежда цитати от разобличените картелни съглашения, писма, които са си разменяли американските и немски участници в международните картели и т. н.

Ще приведем отделни примери за влиянието на международните картели върху въоръжението на Германия и задържане въоръжението на САЩ.

Известно е, какво грамадно значение в съвременната война имат оптичските прибори — панорамни прицели, далекомери, стереотръби, перископи, прицели за бомбохвърганията, бинокли, фотокамери, прожектори и пр. Без тях не могат да действуват съвременната артилерия, авиация, подводния и надводен флот, танковите части, разузнаването снайперите.

Световното производство и продажбата на военни оптически прибори бяха монополизирани още през 1921 година от тайното картелно съглашение на известната немска фирма „Карл Цайс“ в Йена и американската компания „Бауш и Ломб“ в Рочестер (щата Ню-Йорк). Преди всичко, американската фирма помогна на своя немски партньор да заоби-

коли пунктовете на Версайлския договор, за прещавачи на германските индустриалци да възстановяват военното производство. За сметка на процентните отбивки, които „Бауш и Ломб“ редовно изплащаха на Цайс във валута от сумата на всички свои военни поръчки, Цайс построи голям военно-оптически завод в холандското градче Венло, разположено непосредствено до германската граница. Заводът формално се намираше в ръцете на „Нидерландската оптическа компания („Нединско“), която фактически беше филиал на Цайс.

Световният пазар, както и в болшинството други международни картелни съглашения, беше поделен по такъв начин, че за „Бауш и Ломб“ останаха САЩ, а останалият свят трябваше да се снабдява от Цайс и неговият подставен филиал „Нединско“. Когато пред войната Англия, Франция и др. страни се обръщаха към „Бауш и Ломб“ с поръчки за военно оптически прибори, фирмата отговаряше, че тя е претоварена с поръчки за армията и флотата на САЩ и любезно препоръчваше да се обърнат към „Нединско“ т. е. към немците. Значителна част от американския печат прославяше „патриотизма“ на фирмата, отказваща се от задгранични поръчки. В същото време „Бауш и Ломб“ най-редовно, както до, така и след започването на войната в Европа продължаваше да изпраща на Цайс най-подробни материали за своите технически достижения и конструкции, за поръчките и техническите условия на американската ар-

мия и флота, за цените, оборотите на фирмата и т. н.

Имайки тези данни, хитлеровият щаб лесно можеше да следи за количественото и качественото развитие на американската артилерия, авиация, подводна флота и т. н.

В същото време, в резултат на монополистическите ограничения на производството, в момента на влизането на САЩ в войната, оптическите прибори се указаха едно от най-слабите места във военната подготовка на американските въоръжени сили.

Ние се спряхме подробно на този пример, понеже той е типичен за цял ред международни картелни съглашения в областта на непосредствено военните производства.

Аналогично беше, например, положението по отношение на ред авиационни прибори, отделни взривни вещества и др.

Голямо значение за задържане развитието на дизел моторите в САЩ (частно за авиацията, танковете и подводната флота) имаха патентните съглашения на фирмата „Роберт Бош“ в Щутгарт с „Американска корпорация Бош“.

Когато вече през 1939 година, след започване на войната в Европа, американската корпорация Бош“ поиска в Щутгарт разрешение да продава дизелна апаратура на Англия и Франция, Роберт Бош отговори с категоричен отказ, понеже „това би се разглеждало от германските власти като измяна“. Американската фирма послушно се подчини на своите хитлерови стопани, които по-спе-

циално се отказаха да понижат извънредно високите отбиви от сумата на продажбите, акуратно изплащани от нея на германския тръст съвършено легално до встъпването на САЩ, а след декемврий 1941 година по различни нелегални пътища. Във връзка с тези отбиви „американската корпорация Бош“ снабдяваше немската фирма Бош с най-подробни данни за всички свои поръчки, ценни изменения на правителствените доставки и т. н., което даваше на хитлеристкия генерален щаб най-ценни материали за хода на американските въоръжения. При това „Американската корпорация Бош“ не само снабдяваше своя германски партньор — фирмата Роберт Бош с най-подробни материали за американските дизелмотори за танковете и авиацията, но и мимоходом ѝ доставила, а чрез нея на хитлеровия генерален щаб, информация за усъвършенствването на късовълновите и високофреквентни радиосъоръжения, легнали в основата на радиовръзката между танковете, надземните части и самолетите на германската армия. Фирмата Бош нямаше никакво отношение към радиоиндустрията, но тази информация, основана на акспериментални работи на лабораториите на военно-морския флот и свързочни войски на Съединените щати, беше получена от фирмата, понеже тя беше внесена в утвърдения списък на доставчиците на американските въоръжени сили. Само през декемврий 1942 година „Американската кор-

порация Бош“ беше обвинена в нарушение на закона на Шерман и тези своеобразни отношения с хитлерова Германия бяха формално прекратени, макар, според ред заявления в комисиите на сената и палатата на представителите, да е повече от вероятно, че подобни, картелни връзки са продължили и по-късно.

В сключеното през 1938 година съглашение на „Американската корпорация Шеринг“ с германската фирма „Шеринг“, обхващащо производството на най-важни за войната фармацевтически препарати, имало специален пункт, който гласел: „Съществуването, съдържанието и подробностите на действието на настоящето съглашение трябва да се държат от двете страни в тайна, независимо от възможните обстоятелства за разкриването им от държавните власти“.

Несъмнено, аналогични пунктове има и в ред други международни картелни съглашения и цялата практика на международните картели показва, че те са се изпълнявали (във всеки случай от американските монополи) много по-точно и непоколебимо, отколкото задълженията към „своето“ правителство и много официални международни договори.

С същата активност международните картели действаха в областта на добиване на различни видове стратегически сурови материали и производството на необходимите за военната индустрия материали.

Както показаха ред разследвания на специалните комисии на сената и на палатата на

представителите на САЩ, (комисията на Бон, Труман, Килгор и др.) преди войната и отчасти през войната, германските тръстове, по пътя на използване на международните картели и патентни съглашения, успешно задържаха развитието на толкова важни във военно отношение производства на САЩ, като напр. производството на синтетичен каучук, високооктанов бензин, алуминий, магнезий, берилий, оптическо стъкло, неръждаема стомана, ред пластмаси (особено „органическото“ стъкло плексиглас), карбидите на волфрама, и много други видове сурови материали и полуфабрикати.

Международните картели, намиращи се под ръководството на германски тръстове, успешно осъществяваха указаните ограничения на производството, повишаване на цените и недопускане на технически новости в всички страни, освен Германия. В самата Германия, където те напълно се срастнаха с хитлеровата управляваща клика, германските тръстове използваха своите международни връзки за привличане в Германия на американски и английски капитали, патенти и технически опит за целите на най-бързото осъществяване и засилване на германските въоръжения. Ще приведем няколко примера, илюстриращи механиката на действие на тези съглашения в областта на патентите и техническата информация.

Отбелязаното по-горе съглашение „Стандард ойл“ и „И. Г. Фарбениндустри“ съдържаха пункт за обмяна на техническа информация

и патенти. По този пункт немците получиха подробна информация за разработения в лабораториите на „Стандард-Ойл“ бутилов синтетичен каучук, който по качество и по методите на производство значително превъзхожда германския синтетичен каучук „Буна“. При това характерно е, че информацията, свободно предадена на немците, усърдно се скриваше от фирмата „Стандард-Ойл“ от другите американски фирми и от правителството. В същото време „Стандард-Ойл“ не само се отказваше да организира в САЩ производство на бутилков каучук в широки мащаби, но и по настояването на „И. Г. Фарбениндустри“ ликвидира непосредствено преди войната своя опитен завод за бутилов каучук. Като куче в сено, тръстът пазеше в цялия свят секрета, който обезпечаваше възможността за най-бързо развиване на производството на синтетичен каучук, освен от своите хитлерови партньори и сам не го използваше.

Както вече отбелязахме, в областта на производството на необходимите за съвременната металообработваща промишленост за бързорежещи инструментални сплави волфрамов карбид, патентното картелно съглашение между американския електротехнически тръст „Дженерал Електрик“ и концерната „Круп“ доведе до това, че цените на волфрамовия карбид в САЩ порастнаха от 50 долара за фунт до 453 долара, т. е. волфрамовият карбид струваше по-скъпо от златото, в същото време, когато в Германия цената не

се повишаваше повече от 50 долара за фунт. В резултат на това, към началото на войната американската промишленост почти нямаше необходимите свръхтвърди сплави, приспособени за тяхното използване стругове, и квалифицирани работници и технология. Това значително задържа разгръщането на всички най-важни военни производства.

Даже през време на войната „Стандард Ойл“ скриваше от правителството получените от него „на съхранение“ многочислени патенти на „И. Г. Фарбениндустри“, имащи грамадно значение за военните производства.

Всичко това даде възможност на хитлеристите, след провалянето на плановете им за светкавична победа над СССР, да проточат войната и увеличи много пъти жертвите и разрушенията на войната.

През време на войната стремежът на монополите да запазят международните картелни връзки, доведе до заобикаляне мероприятията на икономическата война, Германия да получава контрабандно дефицитни материали, до продължаване на отбивите, на американските фирми за германските, запазване за германските концерни южноамериканските пазари, чрез доставки на съответните германски стоки с американски етикети и т. н. Когато американските предприятия в различните страни на Европа попаднаха под контрола на хитлеристка Германия, желанието да се запазят и за в бъдеще тези доходни предприятия, още повече съдействуваше за продължаване на тайните връзки с германските тръстове.

Разбира се, международните картели през време на войната бяха принудени да се приспособят към новите условия и да видоизменят своите довоенни отношения. Но тези отношения безусловно не бяха ликвидирани и, както показват многочислени факти, те продължаваха по косвени пътища, чрез неутралните страни, специални агенти и пр. Приведените в книгата на Едвардо документи и писма на различни фирми до тяхните партньори от другата страна на фронта, доказват желание „да се служи (на вражеските фирми М. Р.) по най-добросъвестен и резултатен начин, какъвто е възможен в тези извънредни условия“ и да се върнат към предишното положение, щом като се свърши войната.

Накрая, отделните международни тръстове напълно се запазиха през време на войната. Едварс, в своята книга „Международните картели в икономиката и политиката“ подробно описва яркия пример на международния тръст Филипс, чийто европейски филиали бяха поставени под контрола на германската финансова компания, а предприятията в страните на съюзниците се ръководеха от управлението на остров Кюрасао (Холандска Източна Индия), при което и двете части поддържаха една с друга редовна тайна връзка чрез специални куриери, пренасящи писма — микрофилми, съгласуваха директиви и т. н. В резултат на тази „реорганизация“ никакво имущество на този тръст, имащ предприятия, разхвърляни по цялия капиталистически свят, не беше секвестрирано или внесено в черните

списъци нито от едно от правителствата. Както забелязва Едвардс — „Конфликтът между патриотизма и алчността“ леко се решаваше от участниците в международните картели по такъв начин, че те разглеждаха своите връзки с врагът, стокообмяна с него и т. н., като част от своя сложен „патриотичен дълг“. На това съдействуваше мълчеливото съгласие на отделните правителства за такъв род връзки.

* * *

Както е известно, през време на първата световна война в Швейцария и в други неутрални страни ставаха нееднократни срещи на участниците в международните картели и тръстове от различни воюващи страни, за доброволно разрешение на въпросите за обмяна на акции, разпределяне на военните печалби и съвместно определение на политиката на монополистическите военно-индустриални концерни, получили тогава точното название „патриоти с ограничена отговорност“. Особена известност получиха срещите на английските, американските и германските участници в „динамичния интернационал“, които обсъдили въпроса за обмяна на акции на формално обявления за разтурен „международен барутен тръст“ „Нобел“, който фактически продължил да съществува в течение на всички военни години и който разпределил чрез общата каса своите невероятно порасли печалби.

През време на втората световна война,

такива срещи на индустриалци и финансисти от воюващите една с друга капиталистически страни ставаха в още по-широки масщаби, съответно на още по-високото равнище на преплитането на международния финансов капитал и голямата роля на военноиндустриалните концерни в цялия стопански живот и в политическата дейност на най-важните капиталистически страни.

Известно е, че в управлението на Банката на международни платёжи в Швейцария редовно се срещаха капиталистите на Германия и Италия с управителите на американския, английския и французки капитал. Твърде характерна среща стана в самия разгар на войната, когато моща на хитлеристката армия беше вече разложена от героичното настъпление на Червената армия, но врагът още яростно се съпротивляваше, а съюзниците едва завършваха проточилата се подготовка за откриването на втори фронт в Европа. През май 1944 година в Лисабон (Португалия) стана тайна конференция на германските, английските, американските и други финансисти и индустриалци, така или иначе свързани с крупното международно финансово дружество „Софино“.

Ето какво разказва за това дружество депутатът от щата Калифорния, Вурхне, в своята реч в палатата на представителите на САЩ на 20 май, 1944 год.: „Софино“ е грамаден международен Холдинг — тръст на електрически общински и други предприятия, образувани още през 1928 година в Брюксел,

сега регистриран в Панама, пази своите счетоводни книги и документи на остров Куба, има дирекция в Ню-Йорк, а своя технически щаб в Лисабон. Една от ръководните фигури на дружеството (поне за външния свят) и главен организатор на конференцията в Лисабон е някой си Даниел Хайнеман, записан като американски поданик и главен представител на САЩ в „Софино“. В дружеството концерни на електрическите и общински предприятия, принадлежащи на групата „Софино“ има твърде съществени, ако не контролиращи германски интереси. Тези концерни и тяхните предприятия са пръснати в различните страни на Европа, Южна Америка и други части на света. Например, между представителите в Лисабон германски тръстове бяха „И. Г. Фарбениндустри“, „Раинметал“, „Рихлинг“, „Круп“ и др. В отделни случаи германските фирми били представлявани от тяхните португалски, испански и швейцарски агенти. От най-крупните американски тръстове на конференцията участвували тяхните европейски представители, (както ще видим по-нататък, много от тях, една година след разгрома на хитлерова та армия, станаха ръководни дейатели на американските контролни органи в Германия).

От Испания на конференцията се яви прословутият Хуан Марч, обширните индустриални владения на когото, както в Испания, така и в ред други страни, фактически се контролират сега от „И. Г. Фарбениндустри“. В същото време всичките тези финансисти и индустриалци бяха свързани с Даниел Хайне-

ман и „Софино“, които вече много години управляват и запазват напълно или частично принадлежащите на немския капитал компании, намиращи се почти във всички страни в света. Хайнеман, особено тясно свързан с Дойче-банк, с „И. Г. Фарбениндустри“ и с германските електрически тръстове, непосредствено преди войната живееше в Брюксел. Преди окупирането на Брюксел от немските войски, Хитлер отредил специална охрана, за да може Хайнеман безпрепятствено да напусне Брюксел с важни документи, ценни книжа и голямо количество налични пари и злато.

Една от задачите на конференцията в Лисабон била необходимостта „да се приведат в ред“ работите на „Софино“ и особено на нейните филиали и дъщерни дружества в Западна Европа и Латинска Америка. Друга още по-важна задача на конференцията била обезпечаване защитата на немските интереси в неутралните страни и даже и в съюзните държави във връзка с предстоящото дебаркиране на съюзниците в Нормандия и очаквания се разгром на хитлеристите. При това основната задача се състояла в това, да се запазят незасегнати международните картелни съглашения, в по-голямата част само преустановени през време на войната, но не денонсирани и не анулирани от факта, че милиони хора водеха въоръжена борба на живот и смърт против хитлеристка Германия. Нито политическите граници, нито фронтовите линии, нито обявяването на вой-

ната, нито мирните договори, нито националните правителства не въздействаха в миналото, не въздействуват и сега на тази световна борба за монопол на икономическа власт.

При това необходимо е да се държи сметка, че връзките на германските монополи с чуждестранните фирми са твърде обширни. Така например, в Швеция има 233 компании, принадлежащи на немци или контролирани от германски тръстове, в Швейцария — 214, в Испания — 112, в Португалия — 58, в Аржентина — 98, в Турция — 35 и т. н.

Само германският химически концерн И. Г. Фарбениндустри обхваща около 400 немски фирми и около 200 фирми извън Германия. Тази обширна мрежа от индустриални владения във всички капиталистически страни служеше и продължава да служи като опора на икономическите връзки и разсадник на фашистка идеология.

v * * *

✓ Може ли да се считат приведените по-горе факти само като печален урок на историята, загубил своята злободневност след разгрома на хитлерова Германия. В никакъв случай! Както вече споменахме, почти всички съглашения на американските тръстове с германските включваха пунктове за това, че след войната „съглашението се възстановява в същия дух“.

За това, че зад гърба на обществеността на демократическите страни тези пунктове на

тайните картелни договори се привеждат в действие вече и в днешно време, свидетелствуват ред откъслечни материали, проникнали в печата през последните месеци.

Бившият министър на правосъдието Бидл вземайки думата през май 1945 година пред юридическата комисия на сената в САЩ по повод законопроекта, предвиждащ задължителността на съобщаването в министерството на правосъдието от страна на американските компании за всякакви съглашения с иностранны фирми, в които съглашения има ограничаващи условия, заяви, че много международни картелни съглашения, унищожени през време на европейската война, сега наново се възобновяват. Бидл отбелязва, че вече са направени съвещания, разработени са планове и сключени някои съглашения. Давайки преглед върху историята на тези съглашения, той заяви, че някои американски фирми, преди войната се съгласили да не продават авиочасти в европейски страни, които германското правителство желалаше да направи напълно зависими от германските доставки. Други фирми се съгласили да открият на Япония тайния двигател на подводните лодки, изпитан от военноморският флот на Съединените американски щати. Много фирми се съгласили да ограничат производството на ред стратегически материали и т. н. Въпреки това, Съединените американски щати сега са длъжни да вземат мерки, за да осведомят американското обществено мнение за тези съглашения, макар горепозначеният законопроект и да не разреши на-

пълно проблема за картелите. Целта на законопроекта е само да информира американския народ относно обстоятелствата, които могат значително да засегнат националните интереси".

В същност Бидл се подписа под безсилието на американското министерство на правосъдието ефективно да попречи на тайните машинации на международните монополи, възстановяващи довоенните връзки и продължаващи политиката на „частни международни правителства.“

По съобщение на американския печат, през юлий 1945 г. в Ню-Арк (щата Ню-Джерси) завършил съдебният процес над компаниите Дюпон и Ром и Хаас (Филадельфия). На тези фирми беше предявено обвинението за картелни отношения с дъщерното дружество на „И. Г. Фарбениндустри“ — немска фирма „Ром и Хаас“ в Дармшат и с английския концерн „Емпириал кемакало“ с цел да се ограничи световното производство и продажба на продуктите, получавани от акрилова киселина, и имащи голямо военно значение (за направяне на козирки на бойните самолети, нетрошливо многослойно стъкло, фотофилми, производство на синтетичен каучук, фемацефтични препарати, и др.).

Този съдебен процес беше първият опит за приложение на тръстовия закон против американските участници в международните картели, и по такъв начин имаше каточели показателен характер. Обаче съдът оправда обвиняемите, и процесът завърши с нищо.

Наистина, през юлий 1945 година, федералният съдия постанови, щото, принадлежащите на Дюпон, компанията „Нейшънал Лид компани“ и дъщерната ѝ „Титан компани“ да прекратят монополния контрол над производството на Титан — (употребяван за висококачествени бяли бои), и ликвидираха международният картел, чийто участник беше немският концерн И. Г. Фарбениндустри.

Но колко нищожно е (при това далече още не реализирано) това „достижение“ в сравнение с грамадното разширяване на международните машинации на картелите и тръстовете, напечелили се от военни доставки и сега отново активизиращи своята дейтелност!

Бирдж в своята книга „Картелите — повик на свободния свят“ пише за неизбежните резултати от безконтролното хазайничене на международните картели: „Доколкото голяма част от картелните съглашения предвиждат възстановяването си след свършване на войната, всички усилия по възстановление на световната търговия могат да се натъкнат на нетърпими пречки, ако правителството не предприеме бързи и ефективни действия, основани на пълно познаване съществото и характера на тези картелни съглашения, независимо от формите и направлението на търговската политика на страната след войната, тази политика не може да бъде осъществена, ако тайните договори на крупните индустриални групи на света съдържат

съглашения, противоречащи на програмата на правителството.“

Освен това: „ако на картелите бъде позволено и по-нататък да продължават да встъпват в тайни договори, на народите на света ще бъде невъзможно да развиват взаимоотношения и да участвуват в индустриалния опит и прогрес.

Картелите бяха фокус на заговори и недоверие между народите в миналото. Съвсем не е преувеличено твърдението, че те образуват ядрото на бъдещето недоверие и интриги. Светът, разделен от картелите на части, поражда икономически търкания и изолация. Ние трябва да се съобразяваме с факта, че картелираният следвоенен свят би бил неизбежно свят на подозрения и на тайни международни интриги.“

Ролята на международните картели не се ограничаваше с това, че те съдействаха на Германия и спъваха военната подготовка на съюзниците, че те съкращаваха и в своите следвоенни планове се стремят още повече да съкратят производството и външната търговия, да поддържат високи монополни цени, да задържат техническия прогрес.

Картелите твърде усилено се занимаваха и с политика. Макар, че Бирдж наивно предполага, че те са вършили това, сякаш неволно, „сами не съзнавайки това“, приведените от самия него документални материали, свидетелствуват за обратното. Като характерен пример може да служи ролята на международните картели в Латинска Америка и осо-

бено в Аржентина. В болшинството от международните картелни съглашения територията на света беше разделена така, че за американските участници в картелите е оставена продажбата само в Съединените щати и в някои съглашения, също така в Канада. Цялият останал свят, включително Латинска Америка, беше предоставен на германските монополистични обединения, разглеждащи страните на Латинска Америка, като свои „феодални домени“. В резултат на това, хитлеристите можаха да създадат в Латинска Америка и на първо място, в най-много интересувашата ги Аржентина, свои икономически монополи, свободни от конкуренцията на Съединените американски щати, свои обширни колонии и постепенно да подчинят на себе си ръководящите кръгове на Аржентинското правителство.

Разяснявайки причините на това, защо Аржентина, която формално влезе в редовете на Обединените народи, а на дело беше хитлеров подвластник, трябва да се помни, че това положение беше създадено при най-активното съдействие на международните картели и влизащите в тях американски монополистически групи.

Същото става и в франкова Испания. Според данните на държавния департамент на САЩ, няколко дни преди капитулацията на Германия, германското посолство в Мадрид предадо грамадни суми на различни фирми, имащи минни и корабостроителни предприятия. Тези фирми носят испански названия,

обаче фактически принадлежат на германските монополи. В същото време, когато концернът „И. Г. Фарбениндустри“ беше уж прекратил своето съществуване в Германия, той продължава да контролира цялата испанска химическа индустрия, пак също така прикривайки се с испански названия.

Пак в същото време испанските предприятия на германските монополи се финансираха през войната от съответните английски и отчасти американски тръстове и банки, които получаваха големи печалби от доставките за хитлерова Германия чрез Испания на американски бензин, химически продукти, стома и други военни материали.

Тези картелни връзки играят съществена роля в отношенията на Англия и САЩ към исканията на ред демократически страни и на общественото мнение на народите от цялия свят за скъсване на отношенията с франкова Испания, представляваща сериозна заплаха за мира и безопасността.

Една от основите, както на вътрешната, така и на външната политика на международните монополи, са огромните печалби, получени от членовете им през време на втората световна война. С особена ясност това може да се види от примера с американските монополи.

По официалните данни на американската статистика, печалбите на корпорациите (акционерните дружества) през военните години са били (в милиарди долари):

1938	2,37
1939	5, 3
1940	7,39
1941	14, 5
1942	19, 9
1943	22, 8

По такъв начин от 1938 година печалбите порастнаха почти 10 пъти, а от 1939 — повече от 4 пъти.

Войната се указа за монополистическия капитал на САЩ твърде изгоден „бизнес“. Наистина приведените по-горе цифри дават сумата на печалбите до заплащане на данъците, а през време на войната действуваше законът за данъка върху свръхпечалбите.

Обаче и след заплащането на данъците, печалбите на корпорациите през 1943 година бяха 8,9 милиарда долара срещу 1,5 милиарда през 1938 год. и 4 милиарда през 1939 година. По данните на департамент на търговията на САЩ, печалбите на корпорациите за 1940—1945 година след заплащането на данъците, са били 52 милиарда долара. На акционерите беше изплатено за този период 25,900 милиарда долара дивиденди, 26 милиарда долара бяха запазени като неразпределени печалби (резерви). В резултата това, лихвеният капитал на акционерните дружества порастна към 31 март 1945 година за това време повече от 2 пъти, като достигна 46.900 милиарда долара, срещу 1 милиарда долара през 1930 година.

Тези официални цифри, както ще покажем по-нататък, далеч не напълно отразяват масшабите на военните печалби на американ-

ските монополи. Вестник „ПМ“ писа в разгара на войната: „Когато войната започна, президентът Рузвелт обеща, че няма да бъде допуснато ново плодородие за военни милионери. Той се опита да изпълни това обещание. Но неговите данъчни предложения в конгреса бяха разбити на прах. В резултат всичко това се повтаря наново, макар болшинството от вестниците и да не споменават по този въпрос.“

Органът на производствените профсъюзи — „Економик Аотлук“ пак тогава даваше списък на авиационните тръстове и други фирми от военната индустрия, печалбите на които за една година 5—6 пъти превишаваха целия вложен от тях капитал и, даже след плащането на данъците, бяха 2 и половина пъти по-големи от този капитал. Той писа: „През време на миналата война бяха напечелени огромни състояния. Американският народ реши, че такива спекулации не трябва никога да се повтарят. Обаче, през време на тази война печалбите порастнаха повече от когато и да било по-рано, и продължават да растат с помоща на „замръзване“ на вложенията в заплатите. Този ръст на печалбите идва извън всякакви пропорции, както към инвестирания капитал, така и към доходите на хората на наемния труд.“

Във връзка с това, че печалбите на военните доставчици, даже след заплащане на данъците, бяха съвършено неприлично високи, правителството водеше с фирмите преговори за така наречените „реногации“, т.

е. за преглеждане условията по контрактите, вече след като военните поръчки са изпълнени и печалбите са натрупани, (а често и дадени на акционерите) така, че „прекомерно“ припечелилите рицари на военната печалба доброволно да върнат част от печалбите.

Както свидетелствува Фредерик Ален в списанието „Харперс магазин“, тези преговори са били твърде сложни и в по-голямата си част безплодни. Работата е там, че по-голямата част от контрактите за доставка на въоръжения и други материали за армията бяха основани на принципа „себестойността плюс определен процент добавка“. Себестойността се определяше твърде мъгляво и фирмата при известна сръчност можеше да включи в нея всичко, каквото ѝ беше угодно. Това създаваше изкушение да се раздават по всякакъв начин разходите, понеже колкото повече фирмата харчеше, толкова повече тя печелеше.

Това „изкушение“ списанието илюстрира с популярния през това време в Америка разказ: Трима делови хора похапнали в един вашингтонски хотел и лакеят им подал чек за 30 долара. И тримата се хванали за чека. Първият заявил: оставете аз да заплатя. По условията на моя контракт, правителството ще плати почти половината от сметката. Вторият възразил: нека да платя аз. По моите военни контракти правителството ще плати 90% от сметката. Но третият казал: дайте чека на мен. Аз доставям военни материали на основа „стойността плюс добавка“ и аз печеля от тази сметка 3 долара.

По думите на списанието, многочислените военни доставчици се опасявали: парите от растящите военни поръчки плуваха в тяхните ръце, като безкраен поток, но значителна част от този поток застрашаваше да отплува отново в федералната каса в вид на данъци. Основната проблема за тях се състоеше не в това, как да продадат стоки, а в това, как да измамат държавата в плащането на данъците. Изобретиха се най-хитроумни методи, които позволяват да се избегнат федералните данъци, и много от „изобретателите“ на тези методи станаха милионери.

Ален писа: „Независимо от данъка върху свърхпечалбата, високия подоходен данък, ренегоциацията и безкрайните правила на военното регулиране, нашата икономическа система протича по ръбовете; парите от нея се процеждат в джебове на практичните хора по пътища, които не се появяват в официалната статистика именно за това, защото те са грижливо прикрити или маскирани пред очите на данъчните органи, управлението за регулиране на цените и т. н. Основните икономически скандали на военното процътяване могат да се намерят не в данните за дивиденди, и даже не за печалбите на компаниите, а в разходите на компаниите и в данъчните измами.

Военният „Бум“ се съпровожда от най-екстравагантни разходи, безчислени подкупи, рушвети в небивали мащаби, сложни финансови спекулации за избегване данъците и, разбира се дребни и едри операции на „черна

борса". Тази част от свръхпечалба, която вече не беше възможно да бъде укрита от данъчните органи за целите на натрупването, практиците се стремяха по скоро да я похарчат."

Ален пише: „Разказват за грандиозни банкети, устройвани в нашите най-добри хотели, с умопомрачителни разходи за ядене, напитки, украшения и развлечения... Един стопанин на хотел в голям град заявил, че сумите изразходвани за спиртни напитки в неговия хотел надминават всичко, което би могло да бъде измислено от най-необузданото въображение преди няколко години — „Граница тук е само небето“ — казва той. Източникът на тези пари е очевиден: „Това е за сметка на компаниите.“ „За това ще плати държавата“. „Корпорациите закупват хотели и пулмановски вагони, от които в случай на нужда се ползват членовете на тяхните управления. Останалото време те остават неизползувани. При съществуващото положение с данъците това не е важно — правителството ще плати за всичко“.

Разказват за една корпорация, която държи в запас много стотици каси със спиртни напитки „за угощение“ на необходимите лица. Компаниите създават огромни фондове „за угощение“ (та както и да се наричат те в счетоводните книги) и за тяхна сметка процътяват хотели, нощни клубове, курортите на Флорида и всевъзможни спекуланти — живодери.

В Нюйорските бижутерийни магазини

идват купувачи, на бързо избират браслети и други подобни по 26000 долари парчето, и като отброяват небрежно 26 хиляди доларни книжки от дебелия пачка в джоба им, излизат, като пъхат покупката в другия джоб. А нали тази сума, по думите на Ален, „съставлява около две трети от разрешения максимален годишен доход. Стара поговорка гласи, че подоходният данък е данък на честността“.

Ален нарича това, „обратната страна на медала“ „на военния бум“. Той пише, че „не е твърде приятно да се съзерцава всичко това в същото време, когато хората умират за Америка на бойното поле“.

Ред данни показват, че оргията на военните печалби в Съединените щати се продължава и след войната, независимо от съкращението на военните поръчки.

Преди всичко, военните разходи се съкращават крайно бавно и все още превъзхождат много пъти довоенното ниво. Военните доставчици продължават да печелят от обзавеждането на многочислените военни бази на САЩ във всички крайща на земята, както и от ликвидацията на излишното военное имущество и от подготовката на нови въоръжения. Ние не знаем, какви суми се прилепиха към ръцете на Дюпон и другите монополистически предприемачи и доставчици в „двумилиардната работа“ по организиране производството на атомни бомби, но съдейки по това, че контрактите за строителство и доставки на съоръжения се сключваха при-

близително на същите онези условия, както описаните по-горе в изложението на Алън, тези суми могат да бъдат твърде солидни. Между това, както заяви един от най-крупните американски учени, доктор Ирвинг Ленгмюир, разходите на Съединените щата за производство на атомни бомби в сегашното време са около 500 милиона долара годишно, с други думи приблизително толкова, колкото е разходвано средно годишно през време на войната.

Второ, след войната се започна истинска вакханалия с разпродажба от индустриални компании на построените през време на войната, за сметка на правителството заводи. Разпродажбата става ефтино, под предлог на „износеност“, „остарялост“, „ненужност“ на предприятията.

Трето, конгресът на Съединените щати в края на октомври 1945 г. отмени данъка върху свърхпечалбите, което обещава да даде на предприемачите през текущата година „подарък“ от два и половина милиарда долара. Освен това, конгресът прие закон, осигуряващ на корпорациите възвръщането до 30 милиарда долара от данъчните суми, в случай, че след военните печалби паднат по-ниско от равнището през 1936—1939 година.

Колкото за сега тази „опасност“ изглежда не заплашва, понеже, според декларациите в конгреса, печалбите на корпорациите през 1946 год., с отменяване данъка върху свърхпечалбите, възлизат на 10.5 милиарда долара,

т. е. ще бъдат над максималните през време на войната.

Членът от палатата на представителите от щата Калифорния, Клайд Дойл, направи от тези данни извод, че корпорациите леко можеха да увеличат заплатите на работниците, без да повишават цените на произведенията и в същото време да запазят огромни печалби.

Също така той отбеляза: „при това трябва да се държи сметка, че през военните години капиталът на американската индустрия в по-голямата си част беше предоставен от правителството за сметка на данъкоплатците. По такъв начин и печалбите на разширението на производствения апарат бяха получени от индустриалците за сметка на широките маси на трудящите се“.

В заключението на своята реч той направи следния характерен извод: „Ако световната икономика беше такава, че войната не даваше парични печалби, то не би имало и войни. Сметайки за правилно, че един от факторите за честотата на войните са огромните парични печалби на воените лордове, необходимо е да се доберем до по-скорошно поскъпване на времето, когато патриотичният повик за доброволна жертва на човешкия живот ще бъде също и патриотичен повик за отстранение на огромните парични печалби през военния период. През това време в С. А. Щ. промишлените монополи, не обръщайки внимание на този „повик“, с всички сили и средства се стремят да понижат работната за-

плата, да разгромят масовите профсъюзи, да увеличат безработицата.

На заседанието на конгреса на 1. XI. 45 год. членът на палатата на представителите от щата Вашингтон, Деласей заяви: „Ние не можем да ги упрекваме (напечалилите се от войната индустриалци — М. Р.) за желанието да въздържат десетките милиони работници, служещи и фермери от онази политика на работната заплата и цените, която би дала на масите най-добро жизнено равнище и увереност в утрешния ден. Ние не можем да упрекваме тази шепа богаташи за това, че тя се грижи на първо място за своите интереси. Но, ако тази тяхна политика получи господство в конгреса, Америка ще извърши икономическо самоубийство. Много предприятия ще изчезнат. Покупателната способност на работниците ще се понижи. Фермерите ще се върнат към времената, когато храните гниеха на земята и в складовете, в същото време, когато населението в градовете гладуваше. Масовата безработица и недоволството ще принудят американския народ да задава най-далеко водещите въпроси за нашата система на свободна предприемчивост“.

Но въпроса за военните печалби има не само вътрешно американско значение.

Както отбеляза в същата си реч Деласей, неоспорим факт е, че шепата корпорации и шепата богаташи станаха невероятно богати за сметка на труда, сътресенията и кръвта през тази война. За това ние не можем да

се очудваме, че на тях им се нрави войната и че те искат нова война“.

И не е чудно, че напечалилите се от войната капиталистически монополи на Съединените щати с всички сили и средства поддържат действията на някои политически групи, заети с пропагандата за нова война и сеящи семената на раздора и неувереността.

* * *

Най-тревожната и изискваща неотслабващото внимание на обществеността и демократическите страни, проява в тайната дипломация на международните монополи, е тяхната роля в победена Германия.

Според съобщенията на чуждия печат, веднага след встъпването на англо-американските войски в промишлените райони на Западна Германия, в тези райони се появиха представителите на американските тръстове и фирми, участници в главните международни картели, в които до войната върховното ръководство имаха съответните немски концерни и тръстове. Облечени в офицерска форма, тези представители се занимаваха главно с възстановяване на връзките с германските индустриалци. В това време станаха твърде характерни инциденти, за които се съобщаваше в заседанията на американския конгрес. Например, след влизането на американските войски в Нюрнберг в един крупен електро-технически завод се явил представител на окупационните власти и предложил да се пре-

крати производството на военни материали и въобще да се подчини на неговите разпореждания. Ръководящият завода немец отговорил, че... заводът принадлежи на една американска фирма и всички разпореждания трябва да се отправят чрез тази фирма. Американският офицер заявил, че това му е съвсем неизвестно и настоявал за изпълнение на исканията си. Тогава немецът казал: „Аз ще се оплача на генерал Н. (казвайки фамилията на американски генерал, заемащ виден пост в окупационната администрация) — той е наш директор“.

Веднага след това първоначално разузнаване на „частните правителства“ на местото се появили и самите стопани, в числото на които американският печат назовава членове на семействата Дюпо, Мелон, и др. най-бидни династии на американските индустриалци и финансисти, а така също представители на американските концерни и тръстове.

Според съобщенията на вестник „Ню-Йорк пост“ през януарий 1946 година, „английски и американски офицери, представляващи крупни английски и американски компании, открито договарят с представителите на германските картели и създават нови корпорации, в които германските интереси се представляват от американски фирми с германски акции, скрити под измислени имена“. В същото време, както събщи американското профсъюзно списание „Лейбър“, англо-американските спекуланти изкупуват акциите на немските военни концерни, разчитайки да по-

лучат печалби след като Съединените щати снемат своя контрол, и тези предприятия отново почнат военното производство“.

Едновременно се изяснява, че най-важните постове в американската секция на Контролния съвет по окупацията на Германия и в другите органи на окупационната администрация са заети от представители на същите американски тръстове и фирми, свързани с германските индустриалци чрез картелни договори, патентни съглашения, вложени капитал и т. н.

Излизайки на 20 юний 1946 година с реч пред палатата на представителите на САЩ, членът на палатата, демократът Вурхис, заяви: „Много лица, които днес заемат висши постове в американската секция на Контролния съвет, бяха или са представители на американските компании, които преди войната бяха тясно свързани с германските компании, имаха заводи в Германия или пък са свързани с тези отрасли на германската индустрия, против които предупреждаваше сенаторът Нилгор, говорейки пред сенатската подкомисия по въпросите на военната мобилизация“. Вурхис приведе ред характерни примери от тези своеобразни „преплитания“.

Вурхис подробно изброяваше „кой върши политиката в американската секция на Контролния съвет“. Отделът за гориво и минно дело в американската секция на Контролния съвет в Германия се възглавява от Филип Гьотке, който по-рано работеше в медния тръст „Анакоида“ и беше управител на руд-

ниците в Горна Силезия, които принадлежаха на този тръст.

С него е свързан ръководителят на нафтовия отдел Брайдон Грове и бившия ръководител на американската нафтова фирма „Сокони Вакуум Ко“ в Ромъния, чийто предприятия и заводи през цялото време на войната редовно снабдяваха хитлеристите с гориво. Негов заместник е Филип Кловър, представляващ от 1935 до 1939 година фирмата „Сокони Вакуум“ в Германия.

Ръководител на отдела „конверсия и ликвидация“ е Петер Хоглунд, числящ се „в отпусък“ чиновник на „Дженерал Моторс“, който беше един от ръководителите на фирмата „Опел“, най-крупния автомобилен тръст на Германия, който е филиал на „Дженерал Моторс“ и в същото време е важна съставна част на хитлеровата военна-индустриална машина.

Ръководителят на отдела за леко машиностроение Едуард Едунке беше до войната представител на „Дженерал Моторс“ в Антверпен. Ръководителят на отдела за електротехническа и радио-индустрия Чарлз Поуел беше заведущ задграничната дейност на електротехническият тръст „Вестингхауз“, който е участник в ред картелни съглашения за разделяне на световните пазари за използване на патенти и др. с германските електротехнически тръстове „Всеобщо електрическо дружество“ и „Сименс“.

Особено характерно е ръководството на вързочния отдел на американската секция

при Контролния съвет. Ръководител на този отдел е Марк Сундстрьом, а съветник „Кенет Стоктон“. И двамата са подпредседатели на „Международната телефонно-телеграфна компания“ — корпорация под американски контрол с обширни и широко разпространени владения, в цял свят. По-специално тази компания господства над телефонната мрежа на Аржентина, Испания и ред други страни и има крупно дъщерно дружество в Германия. Един от директорите на този международен тръст е генерал лейтенант Курт фон Щрьодер, представител на прословутата банка Щрьодер и едновременно най-виден командир от есесовския корпус на Хитлер. И ето двамата подпредседатели на тази компания, Сундстрьом и Стоктон бяха произведени бригадни генерали от американската армия не за изпълнение на военни длъжности, а специално за работа в качеството на ръководители на свързочния отдел при американската секция на Контролния съвет. Изяснявайки, как стават подобни назначения, Вурхис дойде до извода, че ги ръководи заместникът по кадрите на ръководителя на икономическото управление на американската секция при Контролния съвет, някой си Мак Конел, който преди войната беше представител на фирмата „Дженерал анилин енд филм корпорейшън“, американският филиал на „И. Г. Фарбен-индустри“. Собствеността на тази фирма в САЩ в началото на войната беше конфискувана като „неприятелска собственост“. Обаче сега нейните ръководители подбират кадри

и ръководят политиката на американската секция на Контролния съвет, направлявайки политиката в дух на помощ и спасение на германските индустриалци, които остават главни пазители на германските планове за възстановяване на военната мощ на Германия и подготовка на нова война. Пред нас са характерните примери на своеобразна „лична уния“ на американския и германски индустриален и финансов капитал — на американските контролни органи по окупацията на Германия.

Не е чудно, че при такъв състав на американските окупационни органи се появяваха, както съобщаваще кореспондентът на „Ню Йорк Таймс“ от Франкфурт на Майн, директиви, насочени към запазване високото равнище на производството на германската индустрия, в това число на потенциално-военната индустрия. По такъв начин, свивайки индустрията в САЩ, което води към заплахата от създаване на масова безработица, американските тръстове и „тяхните представители“ в окупационните органи в същото време се стремят, въпреки решенията на Кримската конференция, да запазят военната индустрия на Германия. Такива са зловещите резултати на тайната дипломация на международните монополи. Не е чудно, че срещайки толкова внимателно отношение, германските финансово-индустриални монополи в съюзническите окупационни зони надигнаха глава.

В английската окупационна зона отново изплуваха на обществената арена много германски индустриалци и финансисти, предла-

щи всевъзможни планове за „икономическо переустройство на Германия“. Един такъв план състави, по предложение на английските окупационни власти, прословутият Алред Хугенберг. Отдавна името на Хугенберг е отождествява с най-тъмните сили, които овели до властта хитлеровата банда и се ваяват движещата сила на германския милитаризъм. Хугенберг през първата световна война беше председател на управлението на Хруповите заводи. В периода на инфлацията той създаде свой индустриален концерн, владеещ между другото ред вестници и кино-предприятия. След това той финансираше Хитлер, беше министър на международната стопанска конференция, на която излезе с меморандум, в който призоваваше към интервенция против СССР. И ето този голям хитлеровски вълк, няколко месеца след окончателния разгром на фашистка Германия, отново призовава съюзниците да ликвидират „комунистическата зараза“.

На край, в Рурската област отново изплува на сцената един от най-старите и най-влиятелните германски картели „Рейнско-Вестфалският“ въглищен синдикат, концентрирал още през 1910 г. 86,7 процента от цялото производство на въглища в този най-крупен въглищен басейн в Европа. Според съобщение на лондонския кореспондент на Чикагския вестник „Сън“, този синдикат в отговор на искането на щаба на експедиционните сили на съюзниците да изброи имената на

лицата, които биха могли да вземат върху себе си управлението на въглищната индустрия на Рур под контрола на съюзниците, предложи комитет в състав от петима немци, в числото на които фигурираха директорите на най-крупните въглищни компании и прословутия Хуго Станес (младият). Рейнско-Вестфалският синдикат предложи на съюзниците да вземе върху себе си отговорността за производството и разпределянето на въглищата и кокса, да възобнови немския контрол над намиращите се в Рурската област предприятия на стоманолепарната индустрия и над банковата система. При това на военните власти на съюзниците се предлагаше да се консултират с германската администрация преди да се установяват цифрите на експорта на германски въглища и кокса, т. е. да признаят германското вето върху заплащане на репарациите с въглища. По такъв начин германските монополи не само се опитваха да възстановяват своята дейтелност, (ако тя въобще беше прекратявана), но се осмеляха и да диктуват на съюзниците своите условия така, както ги диктуваха в международните картели преди войната. Наистина, точно така, както се казва в една руска поговорка: „постави свинята до масата, тя и краката си ще качи на нея“.

По-после, под натиска на световното обществено мнение, въглищният синдикат беше обявен за разтурен. Обаче, скоро след разтурянето на Рейнско-Вестфалския въглищен синдикат беше създадена организация, която

по съобщения на английската преса, трябваше да регулира търговията с въглищата и тяхните цени в Рурската област, т. е. да изпълнява същите функции, както и въглищния синдикат.

Също отново е създадено обединението на предприемачите от металургията. За негов председател е избран Ернст Ленсцен, който до капитулацията на Германия беше един от най-видните ръководители на германския монополистически капитал и най-активен член на хитлеровия имперски съвет по въоръжението.

Английските планове за „интернационализация“ на Рур се спират на първо място върху поддръжката и международните връзки на германския монопол на тежката индустрия.

Как например, може да стане така, че мощният световен тръст „Стандард-Ойл“ (Нюджераси), сключвайки прочутото „джентлменско съглашение“ с германския концерн „И. Г. Фарбениндустри“, чиято производствена мощ беше създадена след първата световна война в значителна степен със средства от американските заеми, фактически играеше ролята на „по-младия партньор“ в това съглашение? Защо международните картелни връзки се използват на първо място за интересите на хитлерова Германия и нейната политика на империалистическа експансия?

Едвардс, Бирдж и други американски изследователи само косвено се опитват да отговорят на този въпрос. Те заявяват, че, „по-неже основният интерес на американските участници (в международните картели — М. Р.)

се заключаваше в използване на господстващото положение на вътрешния пазар в Съединените щати, и може би, в Канада, те обикновено се съгласяваха да пожертвуват възможностите за експорт и капиталовложения зад граница срещу цената на такова положение".

В действителност въпросът е извънредно по-сложен. Американските монополи никак не се отказваха, както се опитват да представят това Едвардс и други, от международната експанзия срещу цената на господстващото положение на вътрешния пазар и на отказването на германските монополи от опитите да нарушат това господство. Без съмнение, най-важните американски и британски монополи, особено нафтовите и химическите, хранеха надежда да отправят експанзията на хитлеристка Германия на изток, да разгроми ненавистния на тези монополи Съветски съюз, и след това, ползувайки се от старите връзки да „умиротворят“, по някакъв начин германските конкуренти, да се споразумеят с тях за поделбата на света.

Това по същество беше същата тази политика на „умиротворение“, „подхранване на крокодила“, която на времето си доведе до Мюнхен. Тя съвсем не завърши с Мюнхен и не беше напълно ликвидирана даже с разгромяването на хитлеристка Германия и империалистическа Япония.

Тя се проявява и сега в многочислените опити да се сеят семената на раздора между съюзните държави и да се затрудни тяхното

сътрудничество в провъзгласената от Чърчил и неговите приятели в Англия и Съединените щати, политика на господството на говорящите английски език нации над останалите нации в света. Тя се проявява и във виковите за опасност от нарастване влиянието на комунистическите партии в Европа, в апелирането към сила, към използване на „атома политика“, в пропаганда за разпалване на нова война.

Зад действията на някои политически групи, заети с пропагандата за нова война и сеящи по такъв начин семената на подозрението и враждата, стои политиката на ред международни картели и монополи, особено на военната индустрия, като се надават по този начин да обезпечат нови военни поръчки и свързаните с тях баснословни свръхпечалби.

Книгите на Едвардс, Бирдж и други американски автори, разбира се, не дават отговор на тези въпроси, пък и не се опитват да вникнат в тях. Обаче, независимо от желанието на авторите, събраните от тях фактически материали дават обширна основа за изучаване и осветяване скритите пружини на политиката на международните монополи.

Ние знаем още много малко за тайната дипломация на международните монополи в съвременна Германия. Но и тези откъслечни сведения, които се промъкнаха в световния печат, за възстановяване на връзките на участващите в международните картели американски, английски и германски тръстове, за опитите на германските индустриални и фи-

нансови монополи да си върнат контрола над индустрията, за промъкване на агентите на тези монополи на видни постове в окупационната съюзнишка администрация—всичко това е повече от достатъчно, за да прояви бдителност общественото мнение на демократическите страни и да издигне то своя глас за решително пресичане интересите на международните монополи, представляващи сериозна опасност за мира.

Много скъпа цена заплатиха народите за разгрома на хищническия германски империализъм, за победата и мира, за да позволят на току що битите немски плутократи с помощта на своите партньори и съюзници в другите страни да сеят семената на нови стълкновения.

К Р А Й

